

NOTITIE

Onderwerp : VNG bijdrage Hoorzitting gebouwde omgeving 28 maart 2019

Van : Lot van Hooijdonk

Aan : Vaste Kamercommissie Economische zaken en klimaat

Datum : 25 maart 2019

De VNG en de gemeenten hebben drie randvoorwaarden gesteld aan de uitwerking van een Klimaatakkoord. Deze zijn:

1. Het tempo waarin gemeenten met de uitvoering aan de slag kunnen is afhankelijk van de mate waarin de energietransitie haalbaar en betaalbaar is voor de samenleving;
2. Gemeenten krijgen de juiste bevoegdheden om hun regierol in de gebouwde omgeving ook daadwerkelijk te kunnen uitvoeren;
3. Een vergoeding voor de toename van taken en verantwoordelijkheden voor gemeenten voor de uitvoeringslasten.

Hieronder wordt kort beschreven hoe de randvoorwaarden in het Ontwerpklimaatakkoord (OKA) zijn ingevuld zijn en welke zorgen en aandachtspunten wij hier nog bij hebben.

Haalbaar en betaalbaar voor de samenleving

Over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de transitie in de gebouwde omgeving is veel te doen en nog veel onduidelijk. Het vraagt naar ons idee nog om veel uitwerking. Gemeenten kunnen effectief én op grote schaal aan de slag met de wijkgerichte aanpak zodra de opgave haalbaar en betaalbaar is voor gebouweigenaren, huurders en gemeenten. Uit de doorrekening blijkt dat de nog onzekere financiering van de transitie de onzekerheidsmarge van het halen van de doelstellingen in de gebouwde omgeving vergroot. Wij ondersteunen volledig de oproep uit het OKA dat *“Deze verbouwing slaagt alleen als iedereen mee kan doen”* en *“de gerichte ondersteuning voor de woonlastenneutraliteit”*. Hoe de gerichte ondersteuning er uit komt te zien is aan het Kabinet, net als de wijze waarop de woonlastenneutraliteit wordt geborgd. Er is wel tempo geboden om maatschappelijke onrust te voorkomen.

Duidelijkheid is nodig voor iedereen, dus ook voor een eigenaar van een monumentale woning, de eigenaar waarvan de woning onder water staat, de woningeigenaar die niet mag lenen omdat hij/zij een BKR-registratie heeft of voor de woningeigenaar die woont in een krimpgebied. Kan een warmtefonds een rol spelen als laagdrempelige financiering en voor de onrendabele top, gericht op wijkgerichte aanpak van mensen die er niet zelf voor kiezen? De VNG wil de Kamer én het Kabinet dan ook vragen snel te zorgen voor meer duidelijkheid over de financieringsmogelijkheden voor (alle typen) gebouweigenaren en voor alle typen warmteoplossingen zodat wij onze rol in de transitie op een verantwoordelijke wijze kunnen innemen. Gemeenten kunnen mensen niet van het aardgas afhaken als ze geen antwoorden kunnen geven op de vele vragen die hierover gaan komen.

Bevoegdheden gemeenten

Wij zijn tevreden over de bevestiging en het vertrouwen van partijen van de regierol van gemeenten in de aardgasvrij transitie en de borging hiervan in het OKA. Ook zijn wij tevreden over de wetgevingsagenda waarin gewerkt wordt aan de juiste bevoegdheden voor gemeenten, en over de koppeling van de Crisis- en herstelwet aan de gaswet waardoor gemeenten eerder al kunnen experimenteren. Echter, zowel de experimenteerruimte als het daadwerkelijk krijgen van doorzettingsmacht en bevoegdheden zal niet voor 2021 / 2022 gereed zijn. Dit is véél 'te laat als in 2030 al 1,5 miljoen woningen van het aardgas af moeten zijn. Daarnaast is de volgorde ook belangrijk, de wetgeving moet op orde zijn vóórdát gemeenten hun transitievisies warmte hebben opgesteld. Immers, daarin worden woningen aangewezen die van het aardgas af gaan en zien mensen die er niet zelf voor hebben gekozen wanneer hun wijk of straat aan de beurt is. Woningen aanwijzen zonder daarna duidelijkheid te kunnen geven over het vervolg kunnen we onze inwoners niet aan doen.

Vergoeding voor de uitvoeringslasten van gemeenten

De gemeente krijgt veel nieuwe (regie)taken in de energietransitie en moet daarin gecompenseerd worden. Het tempo van de transitie in de gebouwde omgeving is één op één afhankelijk van voldoende capaciteit bij gemeenten. De gemeente is immers verantwoordelijk om in samenspraak met stakeholders een planning te maken welke wijk wanneer van het aardgas gaat en inzichtelijk te maken welke mogelijke warmtealternatieven er zijn. Ook moet de gemeente per wijk een uitvoeringsplan maken waarin na een participatieproces de gemeenteraad besluit over de definitieve datum waarop het aardgas afgesloten wordt en over het definitieve warmtealternatief. Op basis van dit besluit kunnen alle stakeholders en gebouweigenaren investeringsbeslissingen nemen. Zonder capaciteit komt er eenvoudigweg geen wijkaanpak van de grond.

Om uiterlijk eind 2021 te komen tot een transitievisie warmte worden gemeenten nu gecompenseerd voor de kosten in de periode tot aan 2021 om transitievisies warmte op te stellen. Voor de extra uitvoeringskosten die nodig zijn om te komen tot uitvoeringsplannen en andere gemeentelijke opgaven wordt een artikel 2 procedure uit de Financiële Verhoudingswet (FvW) gestart. Uiterlijk in 2021 wordt vastgesteld hoeveel middelen gemeenten krijgen voor deze nieuwe taken. Het PBL geeft aan op dit moment niet te kunnen beoordelen of het beschikbaar gestelde procesgeld voor gemeenten (€ 50 mln. euro per jaar) toereikend is om voldoende procesbegeleiding en vakinhoudelijke deskundigheid te mobiliseren, maar gaat ervan uit dat het aangekondigde artikel 2 onderzoek eventuele tekorten zal wegnemen. De VNG kan zich hier in vinden, maar wil er wel op wijzen dat ook hier wachten tot 2021 de doelstelling om uiterlijk in 2030 1,5 miljoen gebouwen op een duurzame warmtebron aan te sluiten onder druk zal zetten.

Tempo van de transitie is afhankelijk van het invullen van de randvoorwaarden

De inzet is dat niet eerder dan in 2022 aan de benodigde randvoorwaarden voldaan wordt, zoals bevoegdheden voor gemeenten, haalbaar en betaalbaar voor gebouweigenaren en huurders en beschikbare middelen voor de uitvoering van gemeenten. Dat betekent dat gemeenten vanaf 2022 pas echt massaal aan de slag kunnen met de uitvoering van de transitievisies warmte. Pas dan ligt er een sluitend verhaal naar hun inwoners en kunnen gemeenten komen tot uitvoeringsplannen op wijkniveau. Tussen het besluit over een uitvoeringsplan en het daadwerkelijk afsluiten van het aardgas zit wel maximaal acht jaar. En om te komen tot het besluit zal de gemeente een stevig en serieus participatieproces moeten doorlopen met haar inwoners. Ook dit kost tijd. Hiermee wordt

duidelijk dat het tempo van de transitie afhankelijk is van het tijdig en volledig invullen van de bovengenoemde voorwaarden. Hieraan liggen besluiten ten grondslag die niet zo zeer bij de partijen aan de tafel liggen maar bij het Kabinet.

Marktordening voor warmte

Tot slot willen wij uw aandacht vragen voor de marktordening voor warmte. Dit is een onderdeel waar in het Klimaatakkoord geen overeenstemming over is gevonden. Het gaat hier om de vraag waar de verantwoordelijkheid voor aanleg en beheer van warmtenetten het beste kan liggen. Momenteel is de verantwoordelijkheid voor de verschillende warmteopties versnipperd: de netbeheerder voor gas- en elektriciteitsnetten en de gemeente of markt voor warmtenetten. Deze versnippering belemmert een integrale, gebiedsgerichte en daarmee kosteneffectieve aanpak. Daarnaast is het voor gemeenten erg moeilijk om regie te voeren op een marktpartij, die een nutsvoorziening (warmte) moet leveren aan haar inwoners. Nu is er sprake van monopolisten in de markt die enkel de meest rendabele warmtenetten willen exploiteren. Er is geen oplossing voor de minder rendabele warmtenetten. Kortom de huidige marktordening werkt onvoldoende om als goed alternatief aan te bieden in de wijkgerichte aanpak en regie ontbreekt. De Warmtewet 2.0 moet daarom snel in behandeling worden genomen door uw Kamer om de noodzakelijke duidelijkheid te bieden.